

A rugalmas foglalkoztatás térnyerése az Európai Unióban

A tartalomból

- 1 Különbségek az uniós országok között
- 1 Férfiak és nők helyzete
- 2 Korcsoportok közötti különbségek
- 2 A végzettség szerepe
- 2 A gazdasági ágak közötti eltérések
- 2 A munkaidő hossza
- 3 A részmunkaidős foglalkoztatás okai
- 3 Változások az ezredforduló óta

Az Európai Unióban a gazdasági fejlődés és a versenyképesség javulása érdekében kiemelt célként fogalmazódik meg a foglalkoztatás bővülése és a munkanélküliség csökkentése. 2010-re a 70%-os foglalkoztatási rátát tűzték ki célul az unióban, aminek elérésében a rugalmas munkavállalási formák további elterjedésének nagy szerepe lehet. Ide soroljuk a részmunkaidejű foglalkoztatást, az időszakos foglalkoztatási formákat – határozott idejű munkaviszony, alkalmi munka, szezonális munka –, az önfoglalkoztatást, az otthoni munkát, a távmunkát, illetve a munkaerő-kölcsönzést. Ezek közül részletesebb adatok elsősorban a részmunkaidős foglalkoztatásra állnak rendelkezésre.

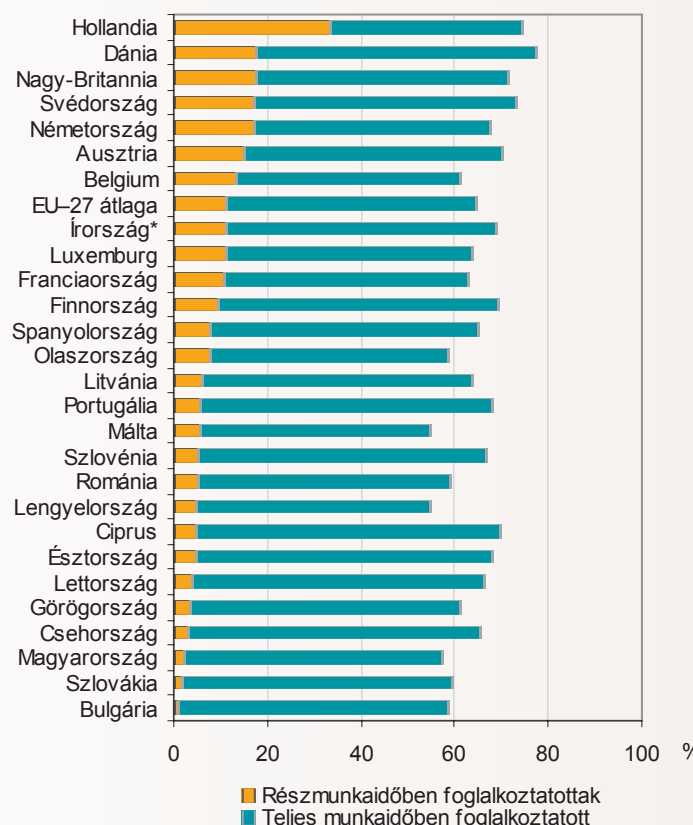
Különbségek az uniós országok között

Az Európai Unió tagállamaiban a foglalkoztatási ráta 64,4% volt 2006-ban, és az összes foglalkoztatott között 18,1%-ot tett ki a részmunkaidősök aránya. A 27 tagországban a 233 millió gazdaságilag aktív közül 214 millió volt a foglalkoztatott, ezen belül pedig 38 millióan dolgoztak részmunkaidőben.

A régi tagállamokban (EU-15) a részmunkaidős munkavállalási forma sokkal elterjedtebb, mint az újonnan csatlakozott országokban. Az EU-15-ben a munkavállalók ötöde dolgozik részmunkaidőben. Ezzel szemben az újonnan csatlakozott tagállamok közül Bulgáriában, Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában található a legalacsonyabb arányt, a foglalkoztatottak 2–5%-a dolgozott részmunkaidőben 2006-ban. Kivételek mindkét csoportban vannak. Például Görögországban, ahol a mutató

értéke 5,7% volt, illetve Máltán, Litvániában, Lengyelországban és Romániában, ahol 10% körüli volt a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatotton belül. Legjelentősebb ennek a munkavállalási formának a súlya Hollandiában (46%). Emellett Németországban, Nagy-Britanniában, Svédországban, Dániában, Ausztriában és Belgiumban is magas az arányuk, 22–26% közötti.

A teljes és a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a 15–64 éves népességben belül, 2006

*2004-es adat.

Férfiak és nők helyzete

A részmunkaidőben foglalkoztatottak arányát tekintve a nemek között is jelentős eltérés mutatkozik. A nőket sokkal nagyobb arányban alkalmazzák részmunkaidőben, mint a férfiakat, így a 38 millió részmunkaidős 77%-a (29 millió) nő, míg 23%-a (9 millió) férfi. Az unió 27 tagállamában az összes foglalkoztatott között a nők részmunkaidős alkalmazása 31%-ot tett ki, míg a férfiak esetében ennek aránya 8% volt 2006-ban. A régi és az új tagállamok közti határvonal éppen abból ered, hogy a nők rész-

munkaidőben való foglalkoztatása sokkal alacsonyabb a 2004 óta csatlakozott tagországokban. Legjelentősebb a nők részmunkaidős foglalkoztatása Hollandiában (75%), ezen kívül Németországban, Nagy-Britanniában, Belgiumban, Ausztriában és Svédországban is kiemelkedő, 40–46% közötti, miközben Bulgáriában, Szlovákiában és Magyarországon a legalacsonyabb, 3–6%. A férfiak esetében is Hollandia áll az élen, 23%-kal, amit Dánia, Svédország és Nagy-Britannia követett, 11–13%-kal. Bulgáriában, Csehországban és Szlovákiában a legkisebb a részmunkaidős férfiak aránya, 1–2%.

Korcsoportok közötti különbségek

A **korcsoportok** között nem találunk olyan nagy különbségeket, mint a nemek esetében. Az unió 27 tagállamában a fiatalok (15–24 évesek) és az idősebbek (50–64 évesek) nagyobb arányban vállalnak munkát részmunkaidőben, mint a 25–49 évesek. Az országok között a legnagyobb különbség a 15–24 évesek esetében található. A foglalkoztatott holland fiatalok 67%-a dolgozik részmunkaidőben, míg Bulgáriában ennek aránya 3% volt 2006-ban. Négy országban: Dániában, Hollandiában, Nagy-Britanniában és Svédországban mindhárom korcsoportnál meghaladja az unió átlagát a részmunkaidős foglalkoztatásnak az aránya. Ezen kívül a 25–49, illetve az 50–64 éves korcsoportok esetében Belgiumban, Ausztriában, Luxemburgban és Németországban is jelentősen nagyobb a részmunkaidőben munkát vállalók aránya, mint az unió átlaga. Magyarországon a közel 4%-os átlagon belül a fiatalok 4,7%-a, a 25–49 évesek 3,0%-a és az idősebbek 5,7%-a dolgozott részmunkaidőben a foglalkoztatottak között.

A végzettség szerepe

A részmunkaidőben foglalkoztatottak 29%-a alapfokú **végzettségű** az unióban, a fele középszintű végzettségű, míg 22%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Ezzel szemben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak között kevesebb az alapfokú (24%) és több a felsőfokú végzettségű (26%), miközben a középfokú végzettségűek aránya megegyezett. Portugáliában, Csehországban, Máltán, Szlovákiában és Romániában található a legnagyobb különbség a részmunkaidősök iskolai végzettsége között. Portugáliában és Máltán az alapfokú végzettséggel rendelkező részmunkaidősök aránya kiemelkedő, a többi országban pedig a középfokúaké. Romániában a részmunkaidősök 1%-a rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával. Cipruson a legkiegyenlítettebb az iskolai végzettség szerinti megoszlás: a részmunkaidősök 36%-a alapfokú, 33%-a középfokú, 31%-a felsőfokú végzettségű. Magyarországon az unió átlagához képest sokkal jelentősebb a középfokú és alacsonyabb az alapfokú, valamint a felsőfokú végzettségű részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya.

A gazdasági ágak közötti eltérések

A **nemzetgazdasági ágak** közül a legtöbb részmunkaidős – az összes foglalkoztatotthoz hasonlóan – a szolgáltatást nyújtó ágazatokban dolgozott, arányuk is itt a legnagyobb: 22%. Ezzel szemben az iparban a legkisebb, az itt foglalkoztatottak mintegy 7%-a részmunkaidős dolgozó, míg a mezőgazdaságban 21%-ot tett ki arányuk. A nem teljes munkaidőben foglalkoztatottakon belül sokkal nagyobb arányban dolgoztak a szolgáltató ágazatokban, mint a teljes munkaidősök, viszont az iparban jelentősen kevesebben. A tagállamok között Romániában dolgoztak részmunkaidőben a legtöbben (84%) a mezőgazdaság területén, miközben Belgiumban, Máltán és Nagy-Britanniában a legkevesebben (0,6–0,9%). Ez utóbbi országban és Luxemburgban található a legtöbb részmunkaidős

foglalkoztatott a szolgáltatás ágazataiban. Magyarországon a nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak 6%-a a mezőgazdaságban dolgozott, 23%-a az iparban, 71%-a pedig a szolgáltatás területén állt alkalmazásban. (Hazánkban dolgozott arányaiban a legtöbb részmunkaidős foglalkoztatott az ipar területén 2006-ban.)

1. tábla

A részmunkaidőben foglalkoztatottak megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség és a nemzetgazdasági ág szerint, 2006

Terület	Iskolai végzettség			Nemzetgazdasági ág			%
	alapfok	középfok	felsőfok	mezőgazdaság	ipar	szolgáltatás	
Ausztria	20,2	65,3	14,5	3,4	12,5	84,1	
Belgium	28,3	40,2	31,5	0,9	10,1	88,9	
Bulgária	29,8	53,5	16,7	15,6	12,4	72,1	
Ciprus	36,5	32,6	30,9	7,0	12,6	80,4	
Csehország	12,0	73,7	14,3	2,7	19,5	77,9	
Dánia	34,7	40,6	24,7	2,3	8,5	89,1	
Észtország	15,4	52,2	32,4	7,5 ^a	14,6 ^a	77,9 ^a	
Finnország	27,1	50,6	22,3	5,3	9,1	85,1	
Franciaország	32,4	41,9	25,7	2,8	8,2	89,0	
Hollandia	29,2	43,9	26,9	2,5	9,9	87,6	
Görögország	41,7	39,5	18,8	20,4	8,8	70,9	
Írország ^b	35,0	43,0	22,0	3,3	8,7	88,0	
Lengyelország	21,3	65,2	13,5	36,6	11,8	51,6	
Lettország	30,6	57,7	11,7	37,0	12,6	50,3	
Litvánia	18,9	59,2	21,9	40,8	8,6	50,6	
Luxemburg	39,8	38,9	21,3	1,5	5,1	93,4	
Magyarország	24,0	61,9	14,1	5,8	22,7	71,4	
Málta	65,3	22,0	12,7	0,6	12,7	86,7	
Nagy-Britannia	28,3	46,3	25,4	0,8	7,2	92,0	
Németország	18,4	62,9	18,7	1,9	14,1	84,1	
Olaszország	38,6	47,3	14,1	2,9	14,1	83,0	
Portugália	81,3	9,7	9,0	31,8	9,1	59,1	
Románia	53,9	44,7	1,4	83,6	5,7	10,6	
Spanyolország	44,1	27,3	28,6	3,8	9,0	87,2	
Svédország	16,9	54,0	29,1	1,7	8,3	89,9	
Szlovákia	13,7	70,0	16,3	2,5	14,8	82,7	
Szlovénia	26,2	61,3	12,5	34,3	15,9	49,8	
EU-27	28,6	49,6	21,8	5,8	10,6	83,6	

^a 2004-es adat.

^b 2005-ös adat.

A munkaidő hossza

Éves átlagban 20 órát dolgoztak a részmunkaidős foglalkoztatottak egy héten az unió 27 tagállamában 2006-ban, ez megegyezett az ezredfordulón mért értékkel. A legtöbb időt, közel 27 órát Romániában töltötték munkával a részmunkaidőben foglalkoztatottak, míg a legkevesebbet Németországban, Nagy-Britanniában és Dániában, alig 19 órát. A tagállamok közül 17-ben csökkent, leginkább Ausztriában, Csehországban, Olaszországban és Szlovákiában a **részmunkaidősök heti munkaideje**, miközben kilenc országban növekedett, Észtországban pedig változatlan maradt a nem teljes állásban eltöltött idő hossza. A munkaidő növekedése Hollandiában és Svédországban volt a legnagyobb mértékű, és ezekben az országokban a legjelentősebb a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya. Magyarország azon országok közé sorolható, ahol az elmúlt években – ha kismértékben is, de – nőtt a részmunkaidőben foglalkoztatottak heti munkaideje, ami 2006-ban 23,8 óra volt.

A részmunkaidős foglalkoztatás okai

A részmunkaidőben foglalkoztatottak esetében felvetődik a kérdés, miért választották a munkavállalás ezen formáját. A leggyakoribb válaszok a következők: nem találtak teljes munkaidős állást, betegség, rokkantság, tanulás, tanfolyam akadályozza a teljes munkaidős munkavállalást, egyéb családi vagy személyes indok áll a háttérben. Gyermekgondozás és cselekvőképtelenség, illetve egyéb okok – például ha a foglalkoztatott nem kíván munkát vállalni teljes munkaidőben – szintén magyarázatul szolgálnak a nem teljes munkaidőben történő foglalkoztatásra.

Változások az ezredforduló óta

Az Európai Unió tagállamaiban az ezredforduló óta eltelt időszakban a foglalkoztatási ráta 2,2 százalékponttal emelkedett. Ennek a növekedésnek az egyik meghatározó oka a rugalmas foglalkoztatási formák terjedése, mivel 2000 óta a részmunkaidőben foglalkoztatottak foglalkoztatási rátája 1,9 százalékponttal nőtt. A 2000–2006 közötti időszak 12 milliós foglalkoztatotti létszám-növekedéséből közel 6 milliót a részmunkaidőben munkát vállalók tettek ki.

2. tábla

A teljes és nem teljes munkaidőben foglalkoztatottak megoszlása az Európai Unióban, 2006

Foglalkoztatás formája	Végzettség			Nemzetgazdasági ág			Nem		Korcsoport			%
	alapfok	középfok	felső-fok	mező-gazdaság	ipar	szolgálatás	férfi	nő	15–24	25–49	50–64	
									éves			
Teljes munkaidős foglalkoztatott	23,7	49,8	26,4	5,7	31,4	62,8	62,6	37,4	9,4	67,8	22,8	
Részmunkaidős foglalkoztatott	28,6	49,6	21,8	5,8	10,6	83,6	21,9	78,1	14,9	60,2	24,9	

Információk:

[stADAT-táblák](#)

Elérhetőségek:

nora.kelemen@ksh.hu

Telefon: 345–6443

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345–6789

www.ksh.hu